



УДК 94 : 351 (47783/86) “18/19”

ETHICAL ASPECTS OF THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MEDIA AND JOURNALISM

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДІА ТА ЖУРНАЛІСТИЦІ

Makarchuk O.H. / Макарчук О.Г.<https://orcid.org/0000-0001-5591-4545>*d. s. in s.c., as.prof./д.н.із соц..ком., доц..**Lviv Polytechnic National University, Lviv,**Kn. Romana 3, 79000**Національний університет «Львівська політехніка,**Львів, вул.. Князя Романа 3, 79000*

Анотація. В роботі розглядаються міжнародні та українські ініціативи щодо запровадження етичного регулювання застосування штучного інтелекту в медіа та журналістиці. В останні роки багато кодексів журналістської етики зазнають змін, що обумовлено розвитком нових інформаційних технологій та мережових комунікацій. З урахуванням умов масово-інформаційної діяльності, що змінилися, переглядається і доповнюється підхід до регулювання роботи співробітника редакції: включаються положення про наслідки використання сучасних гаджетів, про розміщення інформації на інтернет-ресурсах, про загальну специфіку роботи нових ЗМІ.

Медіа та журналістика вже не перший рік використовують технологічні інновації, пов'язані зі штучним інтелектом. Від окремих експериментів редакції та конкретні журналісти поступово переходять до більш серйозного та осмисленого впровадження у свої робочі практики систем із елементами штучного інтелекту.

Відтак, етичне регулювання аспектів застосування штучного інтелекту українським медіа необхідно в поточних умовах масової цифровізації.

Ключові слова: штучний інтелект, медіа, -журналістика, етичні кодекси.

Вступ.

Одним із найбільш динамічних напрямів кібернетичних інновацій в медіа можна вважати розробку алгоритмів обробки, вдосконалення та застосування інформаційних даних, або іншими словами так званого штучного інтелекту (ШІ). Штучний інтелект відіграє у медіа-індустрії все важливішу роль, його застосування в сучасних медіа дуже поширене і може варіюватися від автоматизації робочих процесів, пов'язаних із генерацією й опрацюванням контенту, до підвищення ефективності та покращення взаємодії з користувачами.

Основний текст.

Дедалі більша присутність штучного інтелекту та автоматизованих



технологій змінює журналістику. Хоча термін «штучний інтелект» з'явився в 1950-х роках і з тих пір набув кількох значень, існує загальний консенсус щодо природи штучного інтелекту як теорії та розробки комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, для яких зазвичай потрібен людський інтелект.

Відтак, штучний інтелект – це властивість інтелектуальної системи виконувати ті функції та завдання, які характерні для розумних істот. Це може бути прояв певних творчих здібностей, схильність до міркування, узагальнення, навчання, виходячи з отриманого раніше досвіду, тощо.

Стратегії щодо розвитку та впровадження штучного інтелекту (ШІ) у різні галузі економіки регулярно обговорюються урядами, індустриальними та громадськими організаціями різних країн світу. Паралельно та неминуче з'являється актуальний запит на етичне регулювання, як у ході міжнародних та національних обговорень щодо використання ШІ, так і як ініціативи знизу — від ІТ-гігантів чи громадських організацій.

На сьогодні обговорення етичних проблем, пов'язаних з використанням інтелектуальних машин, вийшло далеко за межі наукової фантастики і дало необхідний ґрунт для формування нового дослідницького напрямку, що отримав назву «робоетика» і стало частиною більшого напрямку – етики штучного інтелекту.

Так, у 2004 р. в Італії відбувся Перший Міжнародний симпозіум з робоетики, після якого (у тому ж році) відбулося прийняття в Японії Всесвітньої декларації про роботів.

Питання етичного врегулювання штучного інтелекту в журналістиці стали темою міжнародного саміту в Катарі (березень 2018 р.), де обговорювались питання безпеки даних, хмарні технології і те, як штучний інтелект може автоматизувати журналістику, надати їй нові можливості. «Дані стали цінуватися набагато вище, ніж нафта», – заявив аудиторії директор з інформації та технологій Al Jazeera Мохаммед Абуагла (Mohamed Abuagla) на презентації, під час якої обговорювалася концепція дронів та роботів-репортерів [9].

«Штучний інтелект, – наголосили учасники конференції, – вже



запроваджений у різні галузі медіаіндустрії – від формування трендів у виробництві сюжетів до модерування коментарів... Машини ефективніші за людину, це точно. Але чи в такій людиноцентристській області, як журналістика, як застосовувати етичні норми, вироблені для ШІ? (...) Ми, медіа, – наголосив очільник дирекції перспективних технологій та стратегії BBC Алі Шах (Ali Shah), – маємо пам'ятати, що ми зберігаємо ключі до розуміння людьми сучасного світу» [9].

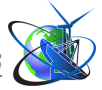
Отже, практично відразу із виникненням та розповсюдженням ШІ, постали питання і етичного супроводу використання інтелектуальних машин.

«Піонером» у цьому процесі стали США, де на сьогоднішній день розроблено понад 20 кодексів етичного регулювання ШІ [5], трохи менше у Євросоюзі [4].

« Настала епоха штучного інтелекту (ШІ), - заявили представники Білого дому у 2020 році, - яка трансформує все: від охорони здоров'я до транспорту та виробництва. Америка вже давно є світовим лідером у цій новій епосі штучного інтелекту та готова зберегти це лідерство й надалі завдяки нашій сильній інноваційній екосистемі. Реалізація повного потенціалу штучного інтелекту для нації потребує об'єднаних зусиль промисловості, наукових кіл та уряду» [2].

Відтак, у документі, розробленому у США у 2019 р., виділено такі базові принципи роботи ШІ, як суспільна довіра до алгоритмів, участь суспільства у регулюванні алгоритмів, а також прозорість у використанні систем ШІ. Загалом у документі сформульовано наступні важливі принципи:

1. *Інвестувати в дослідження та розробки штучного інтелекту;*
2. *Вивільнити ресурси штучного інтелекту;*
3. *Усунути перешкоди для інновацій штучного інтелекту;*
4. *Сприяти міжнародному середовищу, яке підтримує американські інновації штучного інтелекту;*
5. *Використовувати надійний штучний інтелект для державних послуг і місій;*
6. *Навчати робочу силу, готову до застосування штучного інтелекту [1].*



«Європейські рекомендації щодо етичних регламентів застосування штучного інтелекту» розглядають питання насамперед пов'язані з конфіденційністю при використанні штучного інтелекту, економічним благополуччям громадян тощо. На думку авторів документа, надійні системи ШІ мають три ключові характеристики — *законність, етичність і надійність*. Етичні принципи, які пропонує Європейський Союз, базуються на уявленнях про автономність людини, необхідності запобігання можливої шкоди від ШІ, справедливості та принципу зрозумілості [6].

У Китаї одним із основних етичних кодексів вважається розроблений у 2019 р. Китайською академією зі штучного інтелекту [3]. У цьому регламенті у досить лаконічному стилі викладено основні положення, які китайські вчені вважають важливими у сфері ШІ. Перша частина документу присвячена розробці систем ШІ, друга пов'язана з його використанням, а третя з управлінням подібними системами.

Тим часом, намітився перший рух до саморегулювання ЗМІ. Про цю ініціативу заявила міжнародна неурядова організація «Репортери без кордонів», що 10 листопада 2023 р. (разом із 16 партнерськими організаціями) випустила *Паризьку хартію зі штучного інтелекту та журналістики*, яка, за задумом авторів, допоможе визначати принципи ЗМІ при роботі зі штучним інтелектом (ШІ). До ключових принципів хартії RSF автори віднесли пункт про те, що використання та розвиток систем штучного інтелекту в журналістиці має слугувати основним цінностям журналістської етики, включаючи *достовірність інформації, об'єктивність, неупередженість, повагу недоторканності приватного життя та конфіденційність джерел* [8].

Важливим кроком щодо формування державної позиції України щодо використання штучного інтелекту у сфері медіа зробило Міністерство цифрової трансформації. Команда міністерства у співпраці з Лабораторією цифрової безпеки та Експертним комітетом з питань розвитку штучного інтелекту, представниками профільних державних органів та громадських організацій із залученням Національної ради з питань телебачення та радіомовлення,



Міністерства культури та інформаційної політики та Центру демократії та верховенства права розробила *Рекомендації*. Основною метою цього документу – надати ЗМІ чітке розуміння, як працювати з цим інструментом без шкоди для аудиторії. Регулювання штучного інтелекту у сфері медіа – зазначено у *Рекомендаціях*, - це світова тенденція, яка буде тільки посилюватися. Такі медіагіганти, як *The Guardian*, *BBC*, *Associated Press*, *Wired*, *CNET* уже презентували власні принципи взаємодії з ШІ. Українські медіа повинні підхоплювати ініціативу та формувати власні політики взаємодії зі штучним інтелектом, щоб не відставати від світу [11].

Рекомендації аналізують ключові принципи взаємодії, серед яких основоположним є *пріоритет людського «нагляду»* під час генерування контенту за допомогою штучного інтелекту. Відтак відповідальність за контент, його правдивість та етичність несе людина, тобто користувач системи.

Свій внесок у розробку етичних принципів щодо використання ШІ в українських медіа зробив орган саморегуляції роботи журналістів та редакцій в Україні – *Комісія з журналістської етики*. Стрімкий розвиток генеративних моделей штучного інтелекту (ШІ), – зазначила Комісія, – відкриває нові можливості для журналістики, проте і створює нові ризики, пов'язані з застосуванням спеціальних програм для підготовки текстів і зображень. Це часто змінює медіа-сферу та роботу журналістів, а також викликає дискусії про етичність використання цих інструментів [10]

Відтак, акцентуючи увагу на нових етичних проблемах, Комісія з журналістської етики звернула увагу на політику використання штучного інтелекту під час створення журналістських матеріалів. Рекомендації, що розробила Комісія, повинні стати частиною редакційної політики і українських медіа.

Висновки.

Освоєння редакціями та журналістами технологій штучного інтелекту ставлять перед професійною спільнотою завдання етичного регулювання цих інноваційних практик, а також до внесення змін чи доповнення до усталених



етичних кодексів. Це зумовлено соціальною значущістю професії, її суспільною діяльністю, особливостями роботи журналістів з джерелами інформації, рекомендаційними сервісами, таргетовою місією розповсюдження цього контенту, а також можливими ефектами на аудиторію.

Ключові положення, які необхідно врахувати в процесі подальшої роботи над виробленням та вдосконаленням етичних правил використання штучного інтелекту в медіа та журналістиці мають, на нашу думку, формулюватися так:

- 1) Транспарентність роботи редакцій, збереження за аудиторією права на інформування про взаємодію зі штучним інтелектом;
- 2) Заборона на передачу повноважень штучному інтелекту у питаннях морального вибору під час підготовки медіа-контенту;
- 3) Спільна відповідальність редакції та розробників програмного забезпечення за наслідки роботи систем штучного інтелекту;
- 4) Визначення кола потенційних тем для роботи над якими етично неприйнятне використання штучного інтелекту.

Перелічені пропозиції щодо етичного регулювання використання систем штучного інтелекту в редакційних практиках можуть бути як доповненням до існуючого професійного етичного кодексу журналіста, так і оформитися в окремий етичний норматив, щодо роботи медіа та журналістів зі штучним інтелектом. Ці пропозиції також можуть бути враховані під час розробки професійних стандартів окремих редакцій та журналістських колективів.

Література:

1. American AI initiative: US strategy for leadership in artificial intelligence.
URL: [https:// oecd.ai/en/work/the-american-ai-initiative-the-u-s-strategy-for-leadership-in-artificial-intelligence](https://oecd.ai/en/work/the-american-ai-initiative-the-u-s-strategy-for-leadership-in-artificial-intelligence)
2. Artificial Intelligence for the American People
URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/ai/>
3. Beijing AI principles. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11623-019-1183-6.pdf>.



4. Countries in Focus: European Union. URL: <https://innovating.news/article/countries-in-focus-european-union/>

5. Country in Focus: United States. URL: <https://innovating.news/article/country-in-focus-united-states/>

6. Ethics guidelines for trustworthy AI. 2019. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>

7. Newman, N. Journalism, media, and technology trends and predictions. Reuters Institute for the Study of Journalism. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-01/Newman%20%20Trends%20and%20Predictions%202022%20FINAL.pdf>

8. RSF and 16 partners unveil Paris Charter on AI and Journalism URL: <https://rsf.org/en/rsf-and-16-partners-unveil-paris-charter-ai-and-journalism>

9. Schmidt Christine How digital leaders from the BBC and Al Jazeera are planning for the ethics of AI .URL: <https://www.niemanlab.org/2018/03/how-digital-leaders-from-the-bbc-and-al-jazeera-are-planning-for-the-ethics-of-ai/>

10. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо використання штучного інтелекту для створення журналістських матеріалів URL <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchodo-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-stvorennia-zhurnalistskykh-materialiv/>

11. Як відповідально використовувати штучний інтелект: розробили рекомендації для медіа <https://thedigital.gov.ua/news/yak-vidpovidalno-vikoristovuvati-shtuchniy-intelekt-rozrobili-rekomendatsii-dlya-media>

Abstract. *The paper examines international and Ukrainian initiatives to introduce ethical regulation of the use of artificial intelligence in media and journalism. In recent years, many codes of journalistic ethics have undergone changes, which is due to the development of new information technologies and network communications. Taking into account the changed conditions of mass media activity, the approach to regulating the work of an editorial staff member is revised and supplemented: provisions are included on the consequences of using modern gadgets, on posting information on Internet resources, on the general specifics of the work of new media.*

Media and journalism have been using technological innovations related to artificial intelligence for several years. From individual experiments, editorial offices and individual journalists are gradually moving towards a more serious and meaningful implementation of systems with elements of artificial intelligence into their work practices.



Therefore, ethical regulation of aspects of the use of artificial intelligence is extremely necessary in the current conditions of mass digitalization.

Key words: *artificial intelligence, media, journalism, ethical codes.*